

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 20 kwietnia 2016 r.

Adam Bodnar

V.510.172.2014.EG

**Pan
Stanisław Karczewski
Marszałek Senatu**

ul. Wiejska 6
00-902 Warszawa

W związku z napływającymi do mojego Biura skargami, pragnę zwrócić uwagę na bardzo istotne, a wciąż nierozwiązane, kwestie dotyczące skutków wyczerpania się sum gwarancyjnych w ubezpieczeniu od odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych zawartych w latach 90-tych.

Problem ten dotknął m.in. Pana Tomasza, który w 1992 r., będąc wówczas 3,5-letnim dzieckiem, został potrącony przez samochód. Na skutek wypadku, doszło do licznych i ciężkich obrażeń ciała, w tym do urazu rdzenia kręgosłupa. W konsekwencji obywatel stał się osobą niepełnosprawną w stopniu znacznym, wymagającą stałej opieki.

Zważywszy, że w dacie zdarzenia pojazd sprawcy szkody nie był objęty ochroną ubezpieczeniową w zakresie odpowiedzialności cywilnoprawnej posiadaczy pojazdów mechanicznych, poszkodowany wystąpił z roszczeniem wypłaty odszkodowania, zadośćuczynienia za doznaną krzywdę oraz renty przeciwko Ubezpieczeniowemu Funduszowi Gwarancyjnemu (dalej: „UFG” lub „Fundusz”). Po tym, jak dokonane przez UFG wypłaty na rzecz obywatela wyczerpały górną granicę odpowiedzialności (tj. kwotę w wysokości 720.000 zł), Fundusz wystąpił o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego w postaci orzeczenia sądu, na mocy którego zasądzono na rzecz obywatela m.in. miesięczną rentę w wysokości 1000 zł. W związku z wyczerpaniem się sumy gwarancyjnej, sąd zdecydował o pozbawieniu wykonalności tytułu wykonawczego i tym samym wygasł obowiązek wypłaty renty. Poszkodowany pozostał więc bez ochrony i środków koniecznych do dalszego leczenia i egzystencji.

Opisany przypadek nie jest odosobniony. Aktualnie z problemem wyczerpywalności sum gwarancyjnych boryka się kilka tysięcy osób, które poniosły szkodę w latach 90-tych. Osoby te utraciły lub też w najbliższym czasie mogą utracić możliwość dalszego uzyskiwania należnych im świadczeń. Wynika to z tego, że w na początku lat 90-tych przepisy prawa przewidywały dużo niższe wysokości sum gwarancyjnych, niż obecnie.

Początkowo, limit odpowiedzialności gwarancyjnej wynosił 7,2 mld zł (przed denominacją) w odniesieniu do jednego zdarzenia – por. § 14 ust. 1 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 18 grudnia 1990 r. w sprawie ogólnych warunków ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów (Dz. U. z 1990 r. Nr 89, poz. 527). W następnych latach, suma gwarancyjna była sukcesywnie podwyższana. Z dniem 1 stycznia 1993 r. ustalono poziom 11,5 mld zł (przed denominacją) w odniesieniu do jednego zdarzenia bez względu na liczbę osób poszkodowanych. Od dnia 1 stycznia 1995 r. wprowadzono limit w wysokości 600.000 ECU w odniesieniu do jednego zdarzenia bez względu na liczbę poszkodowanych osób (od dnia 1 stycznia 1999 r. ww. kwotę wyrażono w euro).

Po wejściu w życie ustawy z dnia 23 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (Dz. U. z 2003 r. Nr 124, poz. 1152, z późn. zm. – dalej: „ustawa o UFG”) suma gwarancyjna w odniesieniu do szkód na osobie wynosiła 350.000 euro na każdego poszkodowanego, zaś do szkód na mieniu 200.000 euro na jedno zdarzenie bez względu na liczbę poszkodowanych. W wyniku kolejnych nowelizacji ustawy o UFG ustalono, że suma gwarancyjna nie może być niższa niż równowartość w złotych: w przypadku szkód na osobie – 5.000.000 euro w odniesieniu do jednego zdarzenia, którego skutki są objęte ubezpieczeniem bez względu na liczbę poszkodowanych, a w przypadku szkód w mieniu – 1.000.000 euro w odniesieniu do jednego zdarzenia, którego skutki są objęte ubezpieczeniem bez względu na liczbę poszkodowanych.

Mając na uwadze okoliczność, że w stosunku do osób poszkodowanych znajduje zastosowanie suma gwarancyjna obowiązująca w roku, w którym miało miejsce zdarzenie, niewątpliwie w najgorszej sytuacji znajdują się obywatele, którzy ucierpieli w wypadkach komunikacyjnych na początku lat 90-tych.

Problem wyczerpalności sum gwarancyjnych był wielokrotnie sygnalizowany przez Rzecznika Ubezpieczonych oraz Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania w kontekście możliwości podwyższenia świadczeń należnych poszkodowanym. W omawianej sprawie próbowali również interweniować moi poprzednicy. W wystąpieniu generalnym do Ministra Finansów z dnia 22 grudnia 2008 r. (nr RPO-603465), ówczesny Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się o rozważenie możliwości wystąpienia z inicjatywą ustawodawczą zmierzającą do wprowadzenia odpowiedzialności UFG za

szkody na osobie, w sytuacjach gdy wyznaczona suma gwarancyjna uniemożliwia pełne zaspokojenie roszczeń poszkodowanego. Niemniej jednak Minister Finansów nie podzielił stanowiska o zasadności wprowadzenia zmian prawnych w tym zakresie. Kopie ww. pism przesyłam w załączeniu.

W praktyce okazało się, że alternatywne środki prawne, mające na celu zapewnienie poszkodowanym ochrony, nie zawsze możliwe są do zrealizowania, np. powództwo na podstawie art. 357 (1) ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz. U. z 2014 r., poz. 121 z późn. zm.) o ukształtowanie stosunku prawnego ze względu na nadzwyczajną zmianę okoliczności. Wątpliwe jest też dochodzenie pozostałych do zaspokojenia roszczeń bezpośrednio od podmiotu odpowiedzialnego za szkodę ze względu na znaczny upływ czasu. Natomiast, jak wskazuje przytoczona na początku niniejszego pisma sprawa Pana Tomasza, dobrowolna kontynuacja wypłaty świadczeń nie jest w ogóle brana pod uwagę.

Mając na uwadze powyższe, na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2014 r., poz. 1648, z późn. zm.), zwracam się do Pana Marszałka z uprzejmą prośbą o rozważenie podjęcia inicjatywy ustawodawczej w celu systemowego rozwiązania przedstawionego problemu. Aktualnie wydaje się, że tylko interwencja ustawodawcy mogłaby zapewnić szybką i skuteczną ochronę dla osób poszkodowanych w wypadkach komunikacyjnych w latach 90-tych.

Podpis na oryginale

Załączniki:

- 1) Wystąpienie generalne Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 22 grudnia 2008 r. (RPO-603465);
- 2) Odpowiedź Ministra Finansów z dnia 19 stycznia 2009 r.